

“Gənc nəsildə bacarıqları inkişaf etdirməliyik”

“Yeni çağırışlar”da onlayn müzakirə proqramının növbəti qonağı, dünyaca tanınmış təhsil tədqiqatçısı, alim və yazıçı Toni Vaqner təhsil təcrübələrini paylaşdı.

Təhsil Nazirliyinin dəstəyi və T-Network təhsil işçilərinin təcrübə və kommunikasiya platformasının təşkilatçılığı ilə davam edən “Yeni çağırışlar” proqramının 8 mart 2021-ci il tarixində yayımlanan bölümündə beynəlxalq qiymətləndirmə proqramlarında qabaqcıl olan ölkələrin təhsilinin uğur təcrübəsi, təhsildə yenilik, dəyişiklik və liderlik, qeyri-ənənəvi təhsil haqqında danışılıb.

⇒ **Ardı səh.10**

Az rb. mü llimi.- 2021.- 12 mart.- S.1; 10.

"Gənc nəsildə bacarıqları inkişaf etdirməliyik"

JAFAR MANSİM

Tony Wagner

Harvardlı alim Toni Vaqner "Yeni çağırışlar"ın qonağı olub

← Əvvəlki səh.1

Toni Vaqner kimdir?

Görüşün əvvəlində Azərbaycanın görkəmli şairi Hüseyn Cavidin "Qız məktəbində" şeirindən ingilis dilində parça səsləndirilib. Proqramın aparıcısı, "T-network"-un koordinatoru Cəfər Mənsimi məşhur təhsil tədqiqatçısı Toni Vaqneri Hacı Zeynalabdin Tağiyevin Azərbaycanda yaratdığı və müsəlman şərqində qızlar üçün ilk dünyəvi təhsil ocağı sayılan Qızlar Məktəbinin təsviri qarşısından salamlayıb. Ən böyük hədiyyənin inkişaf, inkişafı dəstəkləmək olduğunu söyləyən C.Mənsimi təhsil təcrübələrini bölüşmək üçün "Yeni çağırışlar"da qonaq olduğuna görə Toni Vaqnerə təşəkkürünü bildirib və alimi izləyicilərə yaxından təqdim edib.

Aparıcı Toni Vaqnerin Harvard Universitetində Dəyişiklik üzrə liderlik qrupunun qurucusu olduğunu və 10 ildən artıq qrupa rəhbərlik etdiyini, "Bill & Melinda Gates" Fondunun baş məsləhətçisi kimi fəaliyyət göstərdiyini, 20 ildən çox Harvard Universitetində müxtəlif vəzifələrdə çalışdığını, Harvard İnnovasiyalı Laboratoriya-sında mütəxəssis işlədiyini diqqətə çatdırıb. Beynəlxalq qurumlardan əsas çıxış üçün dəvət alan Toni Vaqnerin bestsellerlər sayılan "Global nailiyyət boşluğu" (Global Achievement Gap) kitabının müəllifi kimi 18 dilə tərcümə edilən "Yenilikçilərin yaradılması: Dünyanı dəyişdirəcək gənclərin hazırlanması" (Creating Innovators: The Making of Young People Who Will Change The World), o cümlədən "Qəlblə öyrənmək: Qeyri-ənənəvi təhsil" (Learning By Heart: An Unconventional Education), "Məktəblər necə dəyişir?" (How schools change?), "Uşaqlarımızı innovasiya dövrünə hazırlamaq" (Preparing Our Kids for The Innovation Era) kitablarının müəllifi, dünyaca məşhur film prodüseri Robert Kontonla birgə "Finlandiya fenomeni: Dünyanın ən təcrübəli məktəb sisteminin içində" (The Finland Phenomenon: Inside The World's Most Surprising School System) adlı 60 dəqiqəlik sənədli filminin yaradıcısı olduğu da qeyd edilib.

Bacarıqlar...

Təhsil tədqiqatçısı Toni Vaqner özünü ömür boyu öyrənən Vaqner kimi təqdim edirsiniz, maraqlıdır, nəyi öyrənirsiniz? sualına cavabında hər gün yaxşı insan olmaq üçün nə isə öyrənmək və öyrətmək, həyata dəyişiklik gətirməyə can atdığını bildirib. "Biz mümkün qədər gənc nəsildə insani bacarıqları inkişaf etdirməliyik. Əks halda, ənənəvi təhsili davam etdirsək, gələcəkdə insanların süni zəka ilə müqayisədə şanssız olacağı" deyərək T.Vaqner vurğulayıb.

Eyni zamanda Vaqner bildirib ki, süni zəka vasitəsilə təhsili fərdiləşdirmək, şagirdlərin təhsillə bağlı nailiyyətlərini qiymətləndirmək də mümkündür.

Bir çox dünyaca məşhur şəxslərin, eləcə də Toni Vaqnerin məktəbdən qovulduğunu və sonradan böyük uğur qazandığını necə izah edə bilər sualını yazıçı və alim çox maraqlı cavablandırdı. O bildirib ki, ənənəvi məktəblərdə təhsil aldıqca gənclərdə məlumat açığı, hər şeyi bilmək, öyrənmək istəyi, kreativ düşünmə bacarığı azalır. Odu ki, bəzi insanlar sənaye növlü təhsilə qıyam, həmin təhsildən çıxıb öz öyrənmə üsulunu təklif edirlər, təcrübə qazanırlar. "Mən ənənəvi sistemdən uzaqlaşdım və esselər yazmağa başladım, öz yaradıcılığımı ortaya qoydum. Bütün bunlar Harvard Universiteti, "Gates" Fondu tərəfindən bəyənilirdi və qiymətləndirirdi".

Toni Vaqner hazırda heç nəyin dəyişmədiyini, vəziyyətin daha da mürəkkəbləşdiyini söyləyib. Müxtəlif testlərin, qiymətləndirilmələrin nəticəsində müəllim və şagirdlərə təzyiq artır. Görünən rəqabətin fonunda şagird və tələbələr sıxlığı və təzyiqi hiss edirlər, bu da təhsilin keyfiyyətini aşağı düşməsinə gətirib çıxarır.

Dünyada öncül yerləri tutan Finlandiya təhsil sistemindən hansı nəticəni çıxarmalıyıq sualına T.Vaqner cavabında bildirib ki, birinci növbədə müəllimlərin hazırlıq keyfiyyətini kəskin artırmaq, müəllimlərin cəmiyyətdə statusunu yüksəltmək lazımdır. Finlandiya təhsil sisteminin tamamilə

fərqli şəkildə tərtib olunmasının əsas səbəbi kasıb iqtisadiyyatın köklü şəklə islah olunması məqsədini daşıyır. Bunun üçün də uşaqların məhz innovator, yenilikçi olaraq yetişdirilməsi təhsilin bugünkü inkişafına gətirib çıxarır.

Rəqəmsal portfel

Vaqnerin bu fikirləri çox diqqət çəkir: "Təhsilin keyfiyyəti testlərlə ölçülə bilməz. Təhsilin keyfiyyəti tələbələr işi, performans ilə ölçülür. Hər bir tələbənin rəqəmsal portfeli olmalıdır və o, məktəbdə həyata keçirilən fəaliyyətlərə qoşulmalıdır ki, digərləri də onun fəaliyyətini izləmək imkanına sahib olsun. Davamlı təhsil və məşğulluqla bağlı mən düşünürəm ki, ali təhsil ocaqları, işəgötürənlər, şirkətlər məktəbləri baxışdan keçirməli, audit etməlidirlər. Yeni rəqəmsal portfellər vasitəsilə məktəblərdə nə dərəcədə keyfiyyət standartlarına riayət olunduğunu, şagirdlərin iş keyfiyyətini izləmək imkanına sahib olmalıdırlar".

7 həyati bacarıq

Tomas Vaqner "Global nailiyyət boşluğu" kitabında təqdim etdiyi 7 həyati bacarıq dəstini "Yeni çağırışlar"da izləyicilərə sadalayıb. Yazıçı 1-ci bacarıq kritik düşünmə və problemləri həll etmək məharətinin olduğunu deyib. Dünyaya çox bilikli şagird deyil, biliklərini təbii, nailiyyətlər əldə edə bilən şagirdin görkəmliliyini önə çəkib. 2-ci bacarıq dəstəyə kollektiv şəkildə müxtəlif şəbəkələr üzərindən işləmək və nüfuz vasitəsilə digərlərini öz arxasınca aparmaq bacarığının aid olduğunu bildirib. 3-cü dəstə çeviklik, tez dəyişən mühitə uyğunlaşma, qısa zaman ərzində vacib qərarlar qəbul etmək bacarığıdır. 4-cü bacarıq dəstini Vaqner təşəbbüskarlıq, sahibkarlıq fərasəti kimi təqdim edib. "Gənc nəsillər problemlərini anlayaraq onların həlli üçün bilik və bacarıq nümayiş etdirməsinə süni zəka bu cavanları əmək bazarından sıxışdırıb çıxaracaq"- deyərək Vaqner səslənib. 5-ci dəstə alim təsirli və sə-

mərəli şəkildə oxu, yazı və şifahi ünsiyyət qurma, eləcə də dinləmə bacarığını aid edib və deyib ki, bu bacarıqlar olmazsa kollektiv iş, komanda fəaliyyəti də mümkünsüzdür. 6-cı bacarıq cəmiyyətdə baş verən informasiya partlayışı, informasiyanın kütləvi şəkildə çoxalması fonunda informasiyaya təsir etmək məharətidir. Şagird və tələbələr informasiya bolluğunda düzgün məlumat seçmək, təhlil etmək, qavramaq, qiymətləndirmək bacarığına sahib olmalıdırlar. Və nəhayət 7-ci dəst zəngin təxəyyülə sahib olmaq, məlumatlı olmaq bacarığıdır. Sual vermək bacarığını təməl prinsiplərdən hesab edən Vaqner deyib: "Sadələşdirilmiş 7 bacarıq təq 21 əsrin məşğulluq dəstinə yox, həmçinin fəal vətəndaş olmaq üçün çox zəruridir".

Toni Vaqner təhsil işçiləri, valideyn olaraq gənc nəsildə sual vermək üçün həvəs oyatmağa, onları ciddi qəbul etməyə, şagirdlərin özlərini sualın cavablandırılması üçün axtarışlara cəlb etməyin vacibliyini dilə gətirib. O təklif edib ki, gənclər onları maraqlandıran sualları bloknot və ya jurnallarda qeyd etsinlər, suallar gündəliyi tutsunlar. Həmçinin Vaqner ixtisaslaşmış təhsilin əleyhinə olduğunu və daha çox bacarıqlara söykənən təhsil tövsiyə etdiyini bildirib.

Qəlblə öyrənmək

Görüş zamanı növbəti maraqlı sual cavablandıran Toni Vaqner söyləyib: "21-ci əsrdə insanın ruhuna, mənəviyyatına aid olan bacarıqlar var ki, nəinki şüurun, qəlbə məhsuludur. Söhbət intuisiya, qəlbən hiss edilən duyğular, maraqlardan, həmçinin təəssübkeşlik, qayğıkeşlik, hissləri, digər insanlara hörmətlə yanaşmadan gedir. Qəlbədən gələn bu bacarıqlar 21-ci əsrdə ön planda olacaq".

Toni Vaqner məktəb qurarsa...

Təhsil tədqiqatçısı T.Vaqner getdikcə məktəblərə marağın azalması-nın səbəblərini tədris edilən fənlərdə, onların nə dərəcədə önəmli olmasın-

da, bir çox təhsil işçisinin dünyada nəyin dəyişdiyinin fərqində olmamasında, beləliklə öz qınında qalmasında, müəllimlərin işlərinə görə məktəbdə, sinif otağında divarlar arasında təcrid olunmasında gördüyünü bildirib. "Tənhalıq innovatorluğun, inkişafın, yenilikçiliyin bir nömrəli düşmənidir", - Vaqner söyləyib.

Toni Vaqner bir məsələyə də diqqət çəkib ki, müasir məktəblərin əsas amillərindən biri də təhsilə nə qədər vaxt sərf etməyi nəzərə almalıdır. Məktəblərdə vaxt yox, bacarıq yavaşması önə alınmalıdır. Şəhadətnamələr, diplomlar şagirdlərin təhsilə sərf etdiyi vaxtı deyil, onların bacarıqlarını qiymətləndirməlidir. Bu çətin çağırışın öhdəsindən bir müəllim gələ bilməz. Müəllimlər əməkdaşlıq etməli, kollektiv olaraq işləməlidir. Vaqner bütün bu nüansları əsas götürərək yeni bir məktəb qurmağın mümkünlüyünü dilə gətirib.

8 guşəli yeni çağırışlar

Proqramın ənənəvi "Təhsildə yeni çağırışlar 8 guşəli ulduza bənzət-sək, onun guşələri hansı çağırışlardan ibarət olar?" sualını Toni Vaqner belə cavablandırdı: "1-ci guşə-biz dünyanın necə dəyişdiyini görməliyik, 2-ci - 21 əsrdə təhsilin əhəmiyyətini başa düşməliyik, qiymətləndirməliyik, hamımız birlikdə öyrənmə prosesini dəyərləndirməliyik, uşaqlarımızın öyrənməsi üçün imkanlar yaratmalıyıq". Aparıcı C. Mənsimi maraqlı müsahibə üçün qonağa minnətdarlığını bildirib və qeyd edib ki, Vaqnerin səsləndirdiyi və bütün dünyanın marağına səbəb olan 7 bacarıq əslində 8 guşəli ulduzun əsas parçasıdır.

Harvard Universitetində Dəyişiklik üzrə liderlik qrupunun qurucusu Toni Vaqner görüşün sonunda "Yeni Çağırışlar"ın aparıcısına, işçi heyətinə yaradılan fürsətə görə minnətdarlığını bildirərək deyib: "Biz bu gün bu sualları verməliyik və bilməliyik ki, dəyişən dünyada necə nəsillər yetişdir-məliyik. Buna görə mən sizə təşəkkür edirəm və sizi təqdir edirəm".

Lamiyə ƏLİMƏRDANOVA